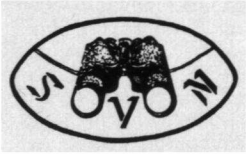

Atlasprojecten in het buitenland

R. M. Teixeira

SOVON-mededeling no. 9

Het Nederlandse Atlasproject, door SOVON georganiseerd, sluit aan op een flink aantal soortgelijke onderzoeken, dat in het buitenland is of wordt uitgevoerd. De Engelsen hebben de spits afgebeten, waar het het ontwerpen en uitvoeren van dergelijke ornithologische karteringen betreft. Het veldwerk voor hun project, dat naast Engeland en Schotland ook Ierland en diverse kleine eilandgroepen omvat, werd reeds na het broedseizoen 1972 afgesloten. Men had toen een 100% 'coverage' bereikt, d.w.z. dat van alle 3860 blokken gegevens waren verzameld. Met de verwerking daarvan was nog enkele jaren gemoed, zodat pas vorig jaar de definitieve verspreidingskaarten klaar waren. Naar Brits voorbeeld werd in Montgomery County, Maryland (USA) in de jaren 1971 en 1972 op kleine schaal een Atlasproject uitgevoerd, om na te gaan of de in

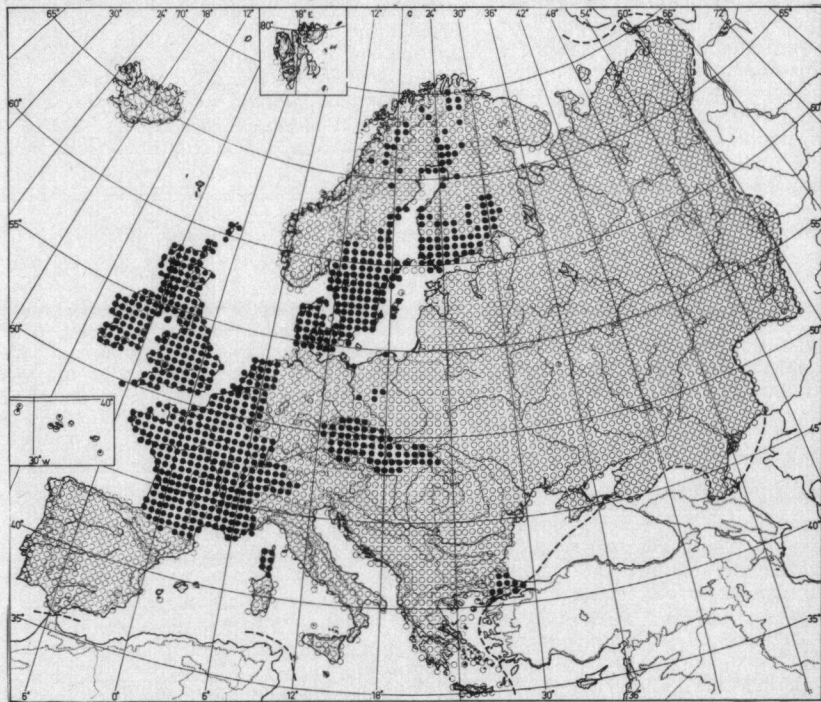
Engeland ontwikkelde methodiek ook voor gebieden buiten Europa kon worden toegepast. Ook in Australië denkt men erover in bepaalde deelstaten een atlasproject uit te voeren.

Het spreekt vanzelf dat niet ieder land zich kan veroorloven om blokken van $5 \times 5 \text{ km}^2$ te gebruiken, zoals in Nederland. De meeste landen zijn er veel te groot voor. Zo heeft Frankrijk, dat $13,5 \times$ zo groot is als Nederland, slechts 800 medewerkers, tegen zo'n kleine 2000 in ons land. Men heeft daar dan ook voor veel grotere blokken moeten kiezen. Tabel 1 geeft enige informatie over landen waarin atlasprojecten worden uitgevoerd. De in figuur 1 weergegeven blokken zijn $50 \times 50 \text{ km}^2$ groot.

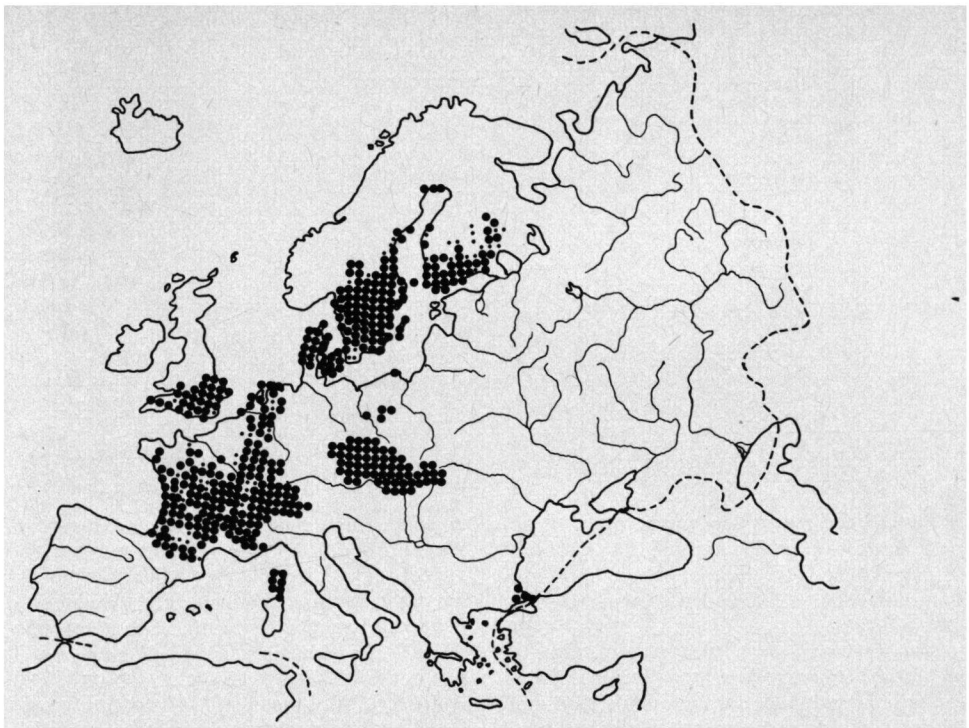
Voor Europa wordt dit werk overkoepeld door het European Ornithological Atlas Committee (EOAC), dat zich tot doel stelt:

1. Een algemeen Europees Atlasproject te organiseren.
2. Nationale Atlasprojecten in zoveel mogelijk Europese landen op gang te brengen en te coördineren.

Om de gestelde doelen te bereiken, werden

Figuur 1. Voortgang atlasprojecten in Europa. De stippen geven $50 \times 50 \text{ km}^2$ blokken aan, waar enig veldwerk werd verricht in de periode 1968—1974.

Figuur 2. Broedgebied van de Grauwe Klauwier in Europa, verkregen uit atlasgegevens van de jaren 1968 t/m 1974. Vergelijk deze verspreiding met figuur 1. De afwezigheid van meldingen in Noord-Engeland, West-België en Noord-Frankrijk bewijst dat het broedgebied van de soort recentelijk kleiner is geworden.

reeds meerdere studieconferenties gehouden, waar werd besloten tot een zoveel mogelijk gelijke aanpak in de verschillende landen. Dat was niet gemakkelijk, want vrijwel iedereen was gewend aan zijn eigen werkmethoden. Nu passen alle deelnemende landen de zelfde codelijst toe voor het vastleggen van broedgevallen.

Als basis voor het veldonderzoek werd een 10 x 10 km grid aanbevolen of, indien mo-

gelijk, een fijner netwerk van 5 x 5 km zoals bij ons in gebruik is. De Europese Atlas, die de gegevens van de nationale atlassen gaat combineren, krijgt een grid van 50 x 50 km. Als voorbeeld hiervan wordt in figuur 2 het broedgebied van de Grauwe Klauwier gegeven, zoals tot 1974 bekend is geworden uit de Atlasgegevens van de deelnemende landen.

De laatste plannen van het EOAC betreffen

Tabel 1. Atlasprojecten in Europa.

land	van	t/m	grid	landelijke coördinator
België	1973	—	10 x 8 km	dr. P. Devillers
Boelgarije	?	—	10 x 10 km	dr. St. Dontschev
Denemarken	1971	1974	5 x 5 km	T. Dybbro
Duitsland (West-)	1975	—	50 x 50 km	dr. G. Rheinwald
Finland	1974	—	10 x 10 km	dr. L. Sammalisto
Frankrijk	1970	1974	20 x 27 km	L. Yeatman
Ierland	1968	1972	10 x 10 km	D. Scott
Italië	?	—	?	dr. S. Frugis
Joegoslavië	1975	—	10 x 10 km	I. Geister
Nederland	1973	1977	5 x 5 km	drs. R. M. Teixeira
Polen	1975	—	50 x 50 km	dr. Z. Bogucki
Spanje	1973	—	28 x 12,5 km	dr. F. Purroy
Tsjecho-Slowakije	1973	—	10 x 10 km	dr. E. Stastny
Turkije	1973	—	10 x 10 km	
Verenigd Koninkrijk	1968	1972	10 x 10 km	dr. J. T. R. Sharrock
Zweden	1974	—	20 x 20 en 5 x 5 km	dr. S. Svensson
Zwitserland	1972	1976	10 x 10 km	dr. A. Schifferli

Figuur 3. De Kramsvogel in België als broedvogel in 1973—1974. Deze soort rukt vanuit oostelijke richting in snel tempo op. Het broeden van Kramsvogels in Zuid-Limburg vanaf 1974 is hierdoor te verklaren.

het organiseren van een Atlasproject in geheel Europa in 1985. Landen die daarvoor al een Atlasproject hebben beëindigd, zouden dan dus weer opnieuw aan de slag moeten gaan. Aangezien het huidige Nederlandse Atlasproject in 1977 afloopt, zou het waardevol zijn de inventarisaties in 1985 te herhalen. Men kan dan ogenblikkelijk zien of het broedgebied van een soort groter of kleiner is geworden en of er sprake is van voor- of achteruitgang.

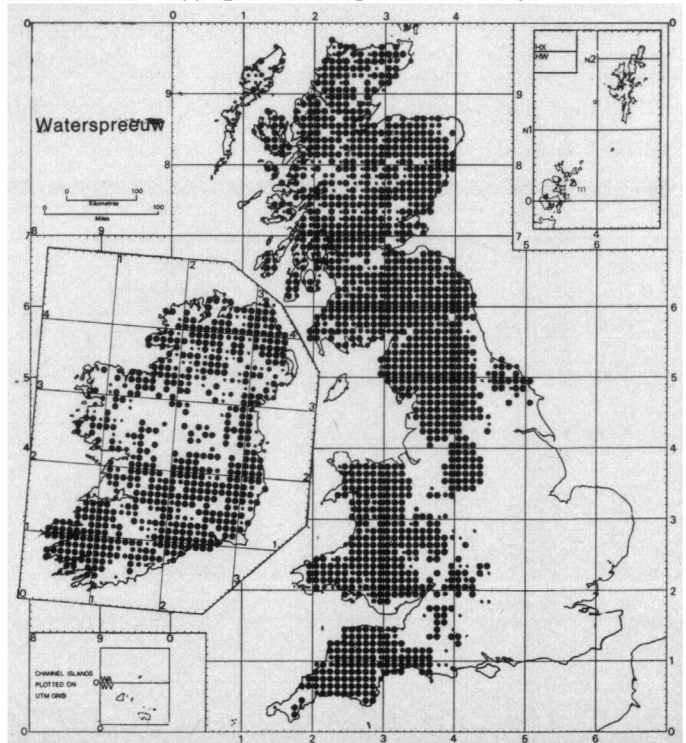
Het principe van een atlasproject wordt ook gebruikt bij de inventarisatie van andere soorten dan vogels. Zo stelt het European Invertebrate Survey zich tot doel gegevens

te verzamelen over ongewervelde dieren in West-Europa. Zij maken hierbij gebruik van 10 x 10 km² blokken. Van een aantal insecten, met name loopkevers, zijn al verspreidingskaarten gepubliceerd. Dat karteringsprojecten, waarbij gebruik gemaakt wordt van het coördinatennet van de topografische kaarten, niets nieuws is, blijkt uit het feit dat Goethart en Jongmans, voor het samenstellen van de verspreidingskaarten van de Nederlandse plantensoorten, in 1907 al een systeem gebruikten van 'kwartier-' en 'uurhokken', die respectievelijk een kwartier en een uur gaans lang en breed waren.

● R. M. Teixeira, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Kemperbergerweg 67, Arnhem.

LITTERATUUR

Sharrock, J. T. R. (1975): Dot-distribution mapping of breeding birds in Europe. *Ardeola* 21, Especial: 797-810.

Figuur 4. Het broedgebied van de Waterspreeuw in Groot-Brittannië en Ierland valt grotendeels samen met de hogere terreinen en snelstromende beken en rivieren.